

Wrocław, 24 sierpnia 2022 r.

mgr Łukasz Baszak

Zakład Historii Państwa i Prawa Polski

Instytut Historii Państwa i Prawa

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Tematem, jak również przedmiotem niniejszej rozprawy jest *Darowizna w dzielnicowym prawie polskim w II RP oraz w kodeksie zobowiązań z 1933 r.* Dysertacja została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Leonarda Górnickiego.

Praca dotyczy aspektów obligacyjnych, a więc poza zakresem rozważań w zasadzie pozostaje wpływ, jaki darowizna wywierała w obrębie stosunków rodzinnych, regulacji prawnośpadekowych, a także podatkowych. Zakres czasowy rozprawy obejmuje okres od odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. do wejścia w życie kodeksu cywilnego z 1964 r. (k.c.).

Jeżeli chodzi o stan badań w zakresie dotyczącym darowizny w dzielnicowym prawie polskim II RP oraz w kodeksie zobowiązań, to pomimo istnienia różnych pozycji bibliograficznych, w których poruszono problematykę prawa zobowiązań w II Rzeczypospolitej, brakuje syntetyzującego opracowania instytucji darowizny pod rządami kodeksów pozaborowych i polskiego kodeksu zobowiązań.

Celem rozprawy jest kompleksowa analiza umowy darowizny pod rządami kodeksów pozaborowych oraz kodeksu zobowiązań. W pierwszej kolejności badaniom został poddany historyczny rozwój darowizny, w tym darowizny w dawnej Polsce, a następnie przepisy dotyczące umowy darowizny w ustawach pozaborowych, tj. w Kodeksie Napoleona - *Code Napoleon, Code civil des Français* – (KN) i Kodeksie Cywilnym Królestwa Polskiego, Kodeksie cywilnym austriackim z 1811 r. - *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* - (ABGB), Kodeksie cywilnym niemieckim z 1896 r. - *Bürgerliches Gesetzbuch* - (BGB) oraz w tomie X,

części 1 Zводу Praw Imperium Rosyjskiego z 1832 r. - *Swod zakonow Rossijskoj impierii* (T. X cz. 1). Dopiero w dalszej kolejności przeanalizowano szczegółowo regulacje darowizny w polskim kodeksie zobowiązań. Oprócz tego, analizie poddana została również doktryna prawa w zakresie darowizny oraz orzecznictwo dotyczące darowizny, zarówno według ustaw pozaborowych, jak i kodeksu zobowiązań.

Jak zostało udowodnione, koncepcja i konstrukcja prawna umowy darowizny w kodyfikacjach pozaborowych różniły się między sobą, przez co skutki prawne umowy darowizny były odmienne w poszczególnych dzielnicach państwa. Utrudniało to obrót cywilnoprawny w odrodzonym państwie polskim. Kodeks zobowiązań przewyciężył ten partykularyzm dzielnicowy nie tylko poprzez ujednoczenie przepisów związanych z darowizną, ale również dzięki wprowadzeniu do swoich postanowień niektórych zagadnień z zakresu części ogólnej prawa cywilnego, które były szczególnie istotne dla funkcjonowania prawa zobowiązań. Dotyczyły one oświadczeń woli, obliczania terminów, instytucji przedstawicielstwa i pełnomocnictwa. Miało to umożliwić jednolity obrót cywilnoprawny na terytorium całego państwa, w ten sposób nadając wszystkim umowom, w tym umowie darowizny, te same skutki prawne. Stanowiło to ogromny postęp w porównaniu z poszczególnymi kodeksami dzielnicowymi.

W niniejszej rozprawie wykazałem – porównując ustawodawstwa dzielnicowe i k.z. oraz analizując wybrane orzecznictwo – że polska regulacja prawna darowizny oparta była głównie na rozwiązaniach przyjętych w przepisach kodeksu cywilnego niemieckiego oraz częściowo na przepisach szwajcarskiego prawa o zobowiązaniach z 1911 r. (ZGB OR). W mniejszym stopniu skorzystano z rozwiązań przyjętych w austriackim kodeksie cywilnym, w Kodeksie Napoleona oraz w Zwodzie Praw Imperium Rosyjskiego.

Praca składa się ze wstępu, trzech rozdziałów oraz zakończenia. Pracę wieńczy bibliografia oraz spis treści. Podział ten wprost wynika z realizacji celów rozprawy. Układ pracy ma umożliwić dokładne zestawienie regulacji prawnych dotyczących umowy darowizny w ustawach pozaborowych oraz w kodeksie zobowiązań.

We wstępie określono przedmiot, a także zakres czasowy niniejszej rozprawy. W dalszej kolejności przedstawiono cel pracy, pytania badawcze oraz tezę stawianą w przedmiotowej pracy. Omówiono również metody badawcze oraz stan badań w zakresie dotyczącym darowizny w dzielnicowym prawie polskim II RP oraz w kodeksie zobowiązań.

W pierwszym rozdziale zostały omówione kwestie dotyczące historycznego ujęcia darowizny z uwzględnieniem prawa rzymskiego i jego wpływu na kodyfikacje europejskie, w tym państw zaborczych, co miało przełożenie na regulacje darowizny na ziemiach polskich. W

rozdziale tym szczegółowo przeanalizowano historyczny rozwój darowizny w dawnej Polsce. Poszczególne podrozdziały poświęcono darowiźnie w Koronie, darowiźnie wzajemnej na Litwie w XV i XVI w oraz darowiźnie w projektach kodyfikacyjnych z drugiej połowy XVIII w.

Rozdział drugi przedstawia umowę darowizny w poszczególnych ustawach pozaborowych. Kolejno przeanalizowano przepisy, doktrynę oraz wybrane orzecznictwo z ziem polskich dotyczące darowizny w Kodeksie Napoleona, Kodeksie Cywilnym Królestwa Polskiego, Kodeksie Cywilnym Austriackim, Kodeksie Cywilnym Niemieckim oraz w Zwodzie Praw Imperium Rosyjskiego.

W trzecim rozdziale ukazana została umowa darowizny w polskim kodeksie zobowiązań. Rozdział rozpoczyna analiza prac Komisji Kodyfikacyjnej w zakresie darowizny. Następnie szczegółowemu badaniu poddane zostały przepisy o darowiźnie z art. 354-369 kodeksu zobowiązań. Kolejno omówione zostały przepisy ogólne, obowiązki darczyńcy, spełnienie świadczenia obciążającego obdarowanego i odwołanie darowizny. Przy poszczególnych artykułach kodeksu wykorzystano też orzecznictwo, głównie orzeczenia Izby Cywilnej Sądu Najwyższego. Dodatkowo przeanalizowane zostały dalsze losy darowizny w kodeksie zobowiązań w latach 1945-1964, ze względu na obowiązywanie kodeksu aż do czasu wejścia w życie kodeksu cywilnego z 1964 r.

W zakończeniu dokonano weryfikacji postawionej tezy badawczej, jak również opisano najważniejsze ustalenia niniejszej rozprawy.

Jurisd. 2020